

کتاب‌های جشنوارهٔ عمار ۱/

نولجديک جنبش واره

تحليلی، اجتماعي و جشنوارهٔ مردمی فيلم عمار

بنتی نامخواه

اشاره به

زولدهک جنبش‌واره

نویسنده: مجتبی نامخواه • ویراستار: مهدی محدثی • صفحه‌آرا: حسین قاسمیان • طراحی جلد: سید ایمان نوری نجفی • مدیر هنری: رسول خسروبیگی • امور چاپ: امیرحسین کریمی • انتشارات راه‌یار • نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۸، ۱۵۰۰ نسخه • قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان • شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۹-۲۳-۶

فیپ

سرشناسه: نامخواه، مجتبی، ۱۳۶۴- عنوان و نام پدیدآور: تولد یک جنبش‌واره: تحلیل اجتماعی جشنواره مردمی فیلم عمار / نویسنده مجتبی نامخواه، مشخصات نشر: تهران: راه‌یار، ۱۳۹۸ مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص:، ۱۳ × ۲۳-۶-۲۳-۶۶۸۹-۶۲۲-۹۷۸ وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا یادداشت: نمایه عناوین یک تحلیل اجتماعی جشنواره مردمی فیلم عمار موضوع: جشنواره مردمی فیلم عمار موضوع: سینما -- ایران -- جشنواره‌ها موضوع: Film festivals -- Iran رده‌بندی کنگره: PNI۹۹۳/۵ رده‌بندی دیویی: ۷۹۱/۴۳۰۹۵۵ شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۳۷۸۴۰۸۴۴

مراکز پخش

دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی: تهران، بلوار کشاورز، خیابان ۱۶ آذر، پلاک ۶، حسینیه هنر، تلفن: ۰۲۱۴۲۷۹۵۴۵۴ - ۰۹۱۹۹۰۳۸۲۷۰ • پاتوق کتاب: ۰۲۵۳۱۰۷۷ • کتاب فردا: ۰۲۵۳۷۷۴۶۹۹۲ • شهید کاظمی: ۰۲۵۳۷۸۴۰۸۴۴ • به‌نشر: ۰۲۱۸۸۹۶۰۴۶۶

www.ammaryar.ir • www.Raheyarpub.ir • @Raheyarpub

www.manvaketab.ir • www.bookroom.ir

فهرست

۷	 گفتار
۱۳	 مقدمه و پیسنده

فصل اول: عمار و امر اجتماعی (۱۷-۵۶)

۱۹	 پرسش از جامعه‌شناسی و مسئولیت‌های عمار
۲۳	 عمار و فلسفه انقلاب اسلامی
۲۹	 بازگشت به امر اجتماعی
۳۵	 عمار و بازگشت به امر اجتماعی
۴۳	 جنبش‌واره عمار

فصل دوم: آوره‌های عمار (۵۰-۱۰۲)

۵۹	 جنبش‌واره عمار برای کنش‌گری اجتماعی معطوف به انقلاب اسلامی
۷۱	 جنبش‌واره عمار برای جمهوری مخاطب
۷۵	 جنبش‌واره عمار برای جمهوری خواهی فرهنگی
۷۷	 جنبش‌واره عمار برای مسأله اقدام
۷۹	 جنبش‌واره عمار برای روایت انسان انقلاب
۸۳	 جنبش‌واره عمار برای روایت مقاومت
۸۷	 جنبش‌واره عمار، رسواگر جنبش‌های اشتباهی
۹۱	 جنبش‌واره عمار و دیالکتیک با علوم اجتماعی
۹۷	 جنبش‌واره عمار و مشاهده برای تولید نظریه
۹۹	 دیدار با عمار؛ درنگی بر درک معماری از انقلاب اسلامی

فصل سوم: نگاهی کوتاه به چند اثر منتخب (۱۰۳-۱۲۴)

۱۰۵	 «بانو»؛ درآمدی بر جامعه‌شناسی انسان انقلاب اسلامی
۱۰۹	 «داد»؛ مستندی درباره تکامل عدالت‌خواهی
۱۲۱	 رسانه‌های پی‌خزده در «زمستان یورت»

پیشگفتار

در واپسین سال‌های دهه هشتاد، ناعدالتی فراگیر ارتباطی و رسانه‌ای، کنشگران معطوف به انقلاب اسلامی را به این نتیجه رساند که برای برابری با اشرافیت برآمده از دل مناسبات پس از انقلاب، بیش و پیش از هر چیز باید به پژواک صدای جمهوریت و عامه مردم تبدیل شوند. درست در این هنگام و با این تحلیل بود که جشنواره مردمی فیلم عمار متولد شد. با این تعبیر جشنواره عمار بیش از یک جشنواره، یک جنبش‌واره، یک حرکتی برای توزیع معانی‌ای که در سپهر عمومی مردم متولد شده است. مردمی که صدای‌شان در میان هیاهوی همواره بر صدرنشینان رسانه ایرانی روایت نمی‌شد. در نگاهی موشکافانه می‌توان گفت هویت عمار در غیریت باطنه تولیدی شکل گرفته که جامعه، سیاست و بیش از همه فرهنگ پس از انقلاب را به تیول خود درآورده و مدیران فرهنگی ناکارآمد و ستادهای تعطیل نیز کارکردی جز خراج دادن به این اشراف نداشتند.

برای یک جشنواره سینمایی آثار تولید یافته اهمیت دارد، عمار اما یک جنبش‌واره بود و از این رو به توزیع آثار بهایی ویژه می‌داد. تمایز عمار پیش و بیش از آن که به واسطه خطوط فکری و فرهنگی و بر سر محتوای آثار باشد،

تمایزی اجتماعی و بر سر سامان دریافت و توزیع معنا بود. عمار می گفت و می خواست عامه مردم، این امکان را داشته باشند که معانی و ایده های خود را با دیگران در میان بگذارند و همین خواسته، جنبه های اجتماعی و جنبش وارگی عمار را برجسته و متمایز می کرد. عمار البته جشنواره ای انقلابی و دل بسته به انقلاب اسلامی بود، اما این دل بستگی را از رهگذر مسئله اجتماعی، ارتباط اجتماعی و توزیع اجتماعی به دست آورده بود.

جنبش واره عمار راهی را آغاز کرده بود که پیایی چگونگی های بدیعی را پس روی کسنگران قرار می داد. «خود راه بگویدت که چون باید رفت» این اندیشه است که گفته های این راه، نقد ساختار سینمای ایران بود. جشنواره عمار به دست آمد به صبح جنبش وارگی و گستره وسیع اکران کنندگان مردمی خود، کوشید مرزهای مصرف در سینمای ایران را جابجا کند. کوشید نگاه استعلایی و سلطانی سینمای ایران به متن مردم را از طریق بسط جمهوری مخاطب تضعیف کند. کوشید مرکزگرایی مستتر و مستقر در نظام تولید و توزیع سینمای را نادیده بگیرد. کوشید افت های جغرافیایی و اجتماعی جدیدی را به مخاطبان سینما در ایران اضافه کند. کوشید غیرطبیعی بودن سینمای ایران را به بحث بگذارد و روایت تاریخی انقلاب اسلامی در سینمای سانسور را برجسته کند. کوشید مرزهای مصرف و مسئولیت در سینمای اجتماعی را بازتعریف کند و ضرورت نقدهای تاریخی را به نابرابری و ناکارآمدی را از موضعی درون گفتمانی، به محافظه کاران سینما رساند. سیاست و جامعه یادآور شود. دست آخر آن که جشنواره عمار کوشید فکر کردن درباره امید و آینده را به سینمای اکنون زده تذکر دهد.

۸۰۰۰

کوشش گران فرآیندهای گفته شده مذکور، تنها برگزارکنندگان یا حتی تولیدکنندگان عمار نیستند. تک تک چند هزار نفری که به عنوان

اکران‌کنندگان مردمی، آثار جشنواره را به مسجد و مدرسه و دانشگاه و بیمارستان و زندان و آستگاه آتش‌نشانی می‌بردند؛ آن‌هایی که معانی عمار را به روستاهای دور افتاده، آن‌جا که تلویزیون هم راه ندارد می‌بردند، بخش مهمی از کوشش‌گران و بلکه بدنه اصلی کنشگران این جنبش‌واره‌اند. مخاطبان عمار نیز برخلاف روند متداول، تنها از دریچه تنگ گیشه و اقتصاد با تولیدکنندگان آثار در ارتباط نیستند. گاه در شهر و روستای دور، برای مدت یک مستند و پس از دیدن آن، چند برابر گران‌ترین بلیط سینمای ایران هزینه و هدیه می‌کنند اما مهم‌تر از هزینه، همراهی است. مخاطبان عمار با نقد و نظر و پیشنهاد خود، آحاد فعال جمهوری مخاطب هستند و به آرتیست‌گان ایران عمار جهت می‌دهند. گاه علاوه بر جهت، جایزه نیز می‌دهند. سبوهی از جمله ایزنمادین و مردمی، نشانه‌هایی هستند که هزینه‌های همراهی و مخاطبان جشنواره عمار را تفسیر می‌کند و توضیح می‌دهند چگونه مخاطبان جمهوری عمار، آحاد همراه و کنشگران پایه در جنبش‌واره مردمی فیلم عمار هستند.

شاید بتوان گفت آثار عمار به یک ژانر خاص پیچیده شده، شاید هم در تولد این ژانر تردید داشته باشیم؛ با این همه نمی‌توان از ویژگی و روح مشترک آثار عمار بگذریم؛ جشنواره عمار می‌کوشد جهانی را پس از روی مستندسازان بگشاید که در آن فاعل شناسا به اُبژه خود نگاهی استعلایی و سوپراکیوندارد. بی‌آنکه بخواهیم مدعی باشیم این کوشش مستندسازان عمار به نتایج کامل خود رسیده است، نمی‌توانیم نتایج این کوشش را نادیده بگیریم؛ در پرتو این نگاه برابر و بلکه فروتن است که بخش مهمی از کنشگران جنبش‌واره عمار، روایت‌شوندگان، قهرمانان و سوژه‌های آثارش هستند. آن‌ها فعالانه در اکران‌ها و آیین‌های افتتاحیه و اختتامیه حاضر می‌شوند و انباشته‌های تجربی خود را به گنجینه معانی عمار اضافه می‌کنند و در ابتکاری اخیر، به برگزیدگان جشنواره جایزه استقلال می‌دهند.